

مدل ساختاری اثر دلبستگی به والدین بر دلبستگی به همسالان با

میانجی‌گری سرمایه روانشناختی بر تیپ شخصیتی D

Structural model of the effect of attachment to parents on attachment to peers through the mediation of psychological capital on the personality type D

Zohre Khosravi

Dep of psychology, Alzahra University, Tehran. Iran

Marzie Hashemi (Corresponding author)

Dep of psychology, Khatam University, Tehran. Iran

Email: hashemi.hs@gmail.com

Zahra Nejati

Dep of psychology, Azad University, Karaj. Iran

Abstract

Aim: Relations between parents and children are a vital link to creating love and security. This communication is the first communication experience for children, through which the feeling of love, intimacy, and safety in the child is created. Attachment styles have an important influence on other person's relationships, and this effect is especially important in adolescents whose relationships with peers are expanding. **Method:** This research was designed to develop a structural model of the effect of attachment to parents on attachment to peers with the mediating of psychological capital on personality type D. For this purpose, in a descriptive study of type of modeling, 200 high school students from Ahwaz high schools were selected by using available sampling and were evaluated for attachment to parents, attachment to peers, psychological capital, and personality type D. **Results:** The results of structural equation modeling based on covariance matrix or correlation between variables showed that 96.6% of the variable of psychological capital was explained by attachment to parent and personality type D, and 10% of attachment variable to peers by three variables of attachment to father and mother and the psychological capital are explained. Findings showed that attachment to father has the greatest impact on attachment to peers and then attach to mother. **Conclusion:** The results of this study support the significance of the path between the personality type D and the psychological capital and the path between attachment to the father and attachment to peers.

Keywords: parent attachment, peer attachment, psychological capital and personality type D.

زهره خسروی

استاد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

مرضیه هاشمی (نویسنده مسئول)

استادیار، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خاتم، تهران، ایران

Email: hashemi.hs@gmail.com

زهره نجاتی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

چکیده

هدف: ارتباط والدین و فرزندان یک رابطه‌ی مهم و حیاتی برای ایجاد عشق و امنیت شناخته شده است. این ارتباط نخستین تجربه ارتباطی برای فرزندان است و از طریق آن احساس عشق، صمیمیت و امنیت در کودک ایجاد می‌شود. سبک‌های دلبستگی تأثیری مهم بر سایر روابط فرد دارد و این تأثیر به خصوص در دوران نوجوانی که روابط فرد با همسالانش گسترش بیشتری می‌یابد از اهمیت بسیاری برخوردار می‌شود. هدف این پژوهش، تدوین مدل ساختاری اثر دلبستگی به والدین بر دلبستگی به همسالان با میانجی‌گری سرمایه روانشناختی بر تیپ شخصیتی D بود. روش: این پژوهش یک پژوهش توصیفی از نوع مدل‌یابی است. ۲۰۰ دانش‌آموز مقطع متوسطه شهر اهواز با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از دبیرستان‌های اهواز انتخاب و از نظر دلبستگی به والدین، دلبستگی به همسالان، سرمایه روانشناختی و تیپ شخصیتی D مورد ارزیابی قرار گرفتند. یافته‌ها: نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری بر مبنای ماتریس کواریانس یا همبستگی بین متغیرها نشان داد که ۹۶/۶ درصد از متغیر سرمایه روانشناختی توسط دلبستگی به پدر و مادر و تیپ شخصیتی D و ۱۰ درصد از متغیر دلبستگی به همسالان توسط سه متغیر دلبستگی به پدر و مادر و سرمایه روانشناختی تبیین می‌شود. یافته‌ها: نشان داد که دلبستگی به پدر بیشترین تأثیر را بر دلبستگی به همسالان دارد و پس از آن دلبستگی به مادر قرار دارد. نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش از معنادار بودن مسیر بین تیپ شخصیتی D و سرمایه روانشناختی و مسیر بین دلبستگی به پدر و دلبستگی به همسالان حمایت می‌کند.

کلمات کلیدی: دلبستگی به والدین، دلبستگی به همسالان، سرمایه روانشناختی، تیپ شخصیتی دی.

مقدمه

ارتباط والدین و فرزندان یک رابطه‌ی مهم و حیاتی برای ایجاد عشق و امنیت شناخته شده است. این ارتباط نخستین تجربه ارتباطی برای فرزندان است و از طریق آن احساس عشق، صمیمیت و امنیت در کودک ایجاد می‌شود (هنش^۱، ۲۰۱۰). بالبی^۲ (۱۹۷۳) در نظریه‌ی دلبستگی به نقش و اهمیت ارتباط والدین با کودک می‌پردازد و بر این نکته تاکید می‌کند که کیفیت دلبستگی کودک به والدین تعیین‌کننده‌ی همانندسازی‌های بعدی کودک با ارزش‌ها و معیارهای والدین خواهد بود. به عبارت دیگر سبک‌های دلبستگی با ایجاد قواعد عاطفی و شناختی واکنش‌های هیجانی و روابط بین شخصی آن‌ها را مشخص می‌کند (بشارت، ۱۳۸۴). پژوهش‌های بسیاری بر اهمیت ارتباطات دلبستگی طی نوجوانی تاکید دارند (مارکویچ، لافورد، دوپل و هاگارت^۳، ۲۰۰۶). دلبستگی پایین با والدین با پایین آمدن روابط خانوادگی (وانگ، چانگ، فو و وانگ^۴، ۲۰۱۱) کم شدن روابط مادر فرزندی (میگون و اینگرسول^۵، ۲۰۰۶) افزایش بیگانگی با والدین (لی و وو^۶، ۲۰۰۷) بالا رفتن تعارضات بین والدین و نوجوان (ین، یین، چن، چن و کو^۷، ۲۰۰۷) تعارضات زوجی (نیگ، ژو، چن، سانگ و ونگ^۸، ۲۰۱۶) و کاهش رضایت از عملکرد خانواده (وو و همکاران^۹، ۲۰۱۶؛ اشناپدر، کینگ و دلفابرو^{۱۰}، ۲۰۱۷) در ارتباط است.

نوجوانی دوره‌ای است که فرد زمان قابل توجهی را با همسالان می‌گذراند بنابراین ارتباطات دارای اهمیت بسیاری است (برثرتون، مانهولند، کسیدی و شیور^{۱۱}، ۲۰۰۸). با افزایش یافتن خودمختاری نوجوان این وابستگی‌ها از والدین به سوی همسالان سوق پیدا می‌کند (الن و انتونیشاک^{۱۲}، ۲۰۰۸). این ارتباطات با ویژگی‌های دلبستگی، مانند جستجوی همسالان به‌عنوان منبع صمیمیت و حمایت اجتماعی مشخص می‌شود (لیبل^{۱۳}، ۲۰۰۷). این ارتباطات به‌عنوان مکانی امن برای نوجوان به حساب می‌آید که فراهم‌آورنده‌ی امنیت و حمایت عاطفی است (زیفمن و هیزن^{۱۴}، ۲۰۰۸). دلبستگی به همسالان نقشی مهم در رفتارهای اجتماعی نوجوانان دارا است (اولدفیلد، هامفری و هیرون^{۱۵}، ۲۰۱۶) در حالیکه دلبستگی نایمن به همسالان با مشکلات مرتبط با سلوک مانند بزهکاری (مک‌الهانی، ایمل، اسمیت و الن^{۱۶}، ۲۰۰۶) مشکلات عاطفی مانند افزایش یافتن سطوح افسردگی (نیکرسون و نیگل^{۱۷}، ۲۰۰۵) و کاهش همدلی و رفتار اجتماعی (لیل، کارلو و روش^{۱۸}، ۲۰۰۴) در ارتباط است.

¹ Hansch

² Bowlby

³ Markiwicz, Lowford, Doyle & Haggart

⁴ Wang, Chang, Fu & Wang

⁵ Magoon & Ingersoll

⁶ Lei & Wu

⁷ Yen, Yen, Chen, Chen & ko

⁸ Yang, Zhu, Chen, Song & Wang

⁹ Wu et al

¹⁰ Schneider, King & Delfabbro

¹¹ Bretherton, Munholland, Cassidy & Shaver

¹² Allen & Antonishak

¹³ Laible

¹⁴ Zeifman & Hazan

¹⁵ Oldfield, Humphery & Hebron

¹⁶ McElhaney, Immele, Smith & Allen

¹⁷ Nickerson & Nagle

¹⁸ Laible, Carlo & Roesch

متغیر دیگری که در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد سرمایه روانشناختی^۱ است. سرمایه روانشناختی از مفاهیم جدید در روانشناسی مثبت‌نگر است (کول^۲، ۲۰۰۲) که چهار قابلیت شامل خودکارآمدی^۳، امید^۴، خوش‌بینی^۵ و تاب‌آوری^۶ را در بر می‌گیرد. خودکارآمدی با داشتن اعتمادبه‌نفس جهت تلاش کردن برای موفقیت در تکالیف چالش‌برانگیز، خوش‌بینی با ایجاد یک اسناد مثبت برای موفقیت در حال و آینده، امید با پایداری جهت رسیدن به هدف و در صورت لزوم تغییر مسیر به سوی اهداف اولیه به منظور رسیدن به موفقیت و تاب‌آوری با حفظ سلامتی هنگام مشکلات و سختی‌ها جهت رسیدن به موفقیت مشخص می‌شود (لوئانز، یوسف-مورگان و آویلیو^۷، ۲۰۱۵).

سرمایه روانشناختی یک متغیر تعدیل‌گر در ارتباط بین حمایت ادراک شده خانوادگی و بهزیستی است (نومن، نیلسن، اسمیث و هیرست^۸، ۲۰۱۸). احساسات مثبت نسبت به عملکرد تحصیلی با سطوح سرمایه روانشناختی از جمله امید، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری رابطه مثبت دارد (کارمونا-هالتی، سالانوا، لیورمن و شافلی^۹، ۲۰۱۸). به علاوه سرمایه روانشناختی ارتباط مستقیمی با عملکرد تحصیلی (داتو، وادز و کیگ^{۱۰}، ۲۰۱۶؛ لیاد و لیو^{۱۱}، ۲۰۱۶؛ وانو، کامکیت و نگواینچ^{۱۲}، ۲۰۱۴) انگیزه ذاتی^{۱۳} (سیو، بیکر و ژیانگ^{۱۴}، ۲۰۱۴) قدرت یادگیری (لیو و لیو، ۲۰۱۶؛ یو^{۱۵}، ۲۰۱۶) مشارکت تحصیلی (داتو و والدز^{۱۶}، ۲۰۱۶؛ داتو و همکاران، ۲۰۱۶؛ لاثانز و همکاران، ۲۰۱۲؛ سیو و همکاران، ۲۰۱۴؛ یو، ۲۰۱۶) و بهزیستی دانش‌آموز (داتو و والدز، ۲۰۱۶) دارد.

یکی از مواردی که می‌تواند بر سبک دل‌بستگی به والدین و همسالان و سرمایه روانشناختی موثر باشد، تیپ شخصیتی فرد است. در این پژوهش به بررسی تیپ شخصیتی D به عنوان متغیر میانجی پرداخته شده است. تیپ شخصیتی D یا شخصیت مضطرب تمایل به تجربه عواطف منفی و مهار اجتماعی دارد (آرمون^{۱۷}، ۲۰۱۴) و به عنوان یک تیپ شخصیتی آشفته تعریف می‌شود. این تیپ شخصیتی دارای دو مولفه است: ۱- عاطفه‌ی منفی که به تمایل تجربه‌ی عواطف منفی در طول زمان و موقعیت‌های مختلف منتهی می‌شود ۲- بازداری اجتماعی که تمایل برای بازداری از بیان هیجانات در تعاملات اجتماعی است. این افراد فقدان نسبی هیجانات مثبت را نشان می‌دهند که با سطوح پایینی از اعتمادبه‌نفس، عدم رضایت از زندگی و احساس مثبت پایین مشخص می‌شود (ایل‌بیگی قلعه‌نی، ابوالقاسمی و رستمی، ۱۳۹۳). اعتباریابی سازه تیپ شخصیتی D با مدل پنج‌عاملی شخصیت حاکی از آن است که عواطف منفی همبستگی مثبت با روان‌رنجورخویی دارد و منع اجتماعی دارای همبستگی منفی با برون‌گرایی است و با باوجدان بودن

¹ Psychological capital

² Cole

³ Efficacy

⁴ Hope

⁵ Optimism

⁶ Resilience

⁷ Luthans, Youssef-Morgan & Avilio

⁸ Newman, Nielsen, Smyth & Hirst

⁹ Carmona-Halty, Salanova, Llorens & Schaufeli

¹⁰ Datu, Valdez & King

¹¹ Liao & Liu

¹² Vanno, Kaemkate & Wongwanich

¹³ Intrinsic motivation

¹⁴ Siu, Bakker & Jiange

¹⁵ You

¹⁶ Datu & Valdez

¹⁷ Armon

همبستگی منفی دارد (دنولت^۱، ۲۰۰۵). تیپ شخصیتی D با سلامت روانی و جسمانی مرتبط است (اسمیت، تامپسون، هال، الن و وثرل^۲، ۲۰۱۸) با افزایش نرخ ابتلا به بیماری‌های قلبی - عروقی (ساوانسدوتیر و همکاران^۳، ۲۰۱۳) سلامت پایین‌تر در جمعیت عمومی (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۸؛ استیونسون و ویلیامز^۴، ۲۰۱۴؛ ویلیامز، ابوت و کر^۵، ۲۰۱۶) در ارتباط است. به‌علاوه این تیپ شخصیتی با افزایش نرخ افسردگی و اضطراب (مایکل، ویلتینک، گرنده، بوتل و برهل^۶، ۲۰۱۱) کاهش کیفیت زندگی (استیونسون و ویلیامز، ۲۰۱۴)، کاهش حمایت اجتماعی ادراک شده (ویلیامز و همکاران^۷، ۲۰۰۸) راهبردهای مقابله‌ای ناکارآمد (بوث و ویلیامز، ۲۰۱۵) و رفتارهای مضر برای سلامتی (ویلیامز و همکاران، ۲۰۱۶) در ارتباط است.

با توجه به نقش پراهمیت دلبستگی به والدین که به عنوان عاملی محافظ مقابل اختلالات روانی و عاطفی عمل می‌کنند و همین‌طور نقش آن در ایجاد روابط مثبت با سایر اعضای خانواده و ایجاد روابط اجتماعی با سایر افراد، می‌توان بر نقش آن در ایجاد یک دلبستگی ایمن با همسالان و در پی آن سرمایه روانشناختی بالاتر تاکید کرد. این درحالی است که تیپ شخصیتی D که دارای ویژگی‌هایی چون عاطفه‌ی منفی و بازداری اجتماعی است نقشی کم در ایجاد موارد مذکور خواهد داشت. لذا در این پژوهش به بررسی روابط ساختاری بین ابعاد دلبستگی به والدین، دلبستگی به همسالان و سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری تیپ شخصیتی D پرداخته می‌شود.

روش

جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مقطع متوسطه در دبیرستان‌های شهر اهواز در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بود که تعداد آن‌ها براساس گزارش اداره کل آموزش و پرورش خوزستان در سال ۹۸، ۱۴۰۰ نفر بود. نمونه پژوهش شامل ۲۰۰ نفر از این دانش‌آموزان بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که از مناطق چهارگانه‌ی اهواز پنج دبیرستان و از هر دبیرستان یک کلاس به‌طور تصادفی انتخاب شد. پس از توضیح درخصوص هدف پژوهش، پرسشنامه‌ها ارائه شدند. ملاک‌های ورود به نمونه پژوهشی عبارت بودند از: بودن تحت سرپرستی هر دو والد و رضایت جهت شرکت در پژوهش و ملاک‌های خروج از پژوهش نیز دارا بودن اختلالات روانی و جسمانی، عقب‌افتادگی ذهنی و معلولیت جسمانی بود. پس از آنکه دانش‌آموزان به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند، پرسشنامه‌ها توسط پژوهشگر جمع‌آوری شدند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۴ استفاده شد.

ابزار

مقیاس دلبستگی به والدین و همسالان گرینبرگ^۸: این پرسشنامه توسط آرمسدن و گرینبرگ^۱ (۱۹۸۷) برای ارزیابی کیفیت دلبستگی نوجوانان به پدر، مادر و همسالان ساخته شده است و دارای سه بخش دلبستگی به مادر، پدر و

^۱ Denollet

^۲ Smith, Thompson, Hall, Ahhen & Wetherell

^۳ Savansdottir et al

^۴ Stevenson & Williams

^۵ Williams, Abbott & Kerr

^۶ Michal, Wiltink, Grande, Beutel & Brahler

^۷ Williams et al

^۸ Inventory of parent and peer attachment (IPPA)

همسال است. در این پرسشنامه احساس امنیت عاطفی و جستجوی مجاورت یا به عبارت دیگر میزان جستجو و استفاده نوجوان از والدین و دوستان در روابط تنیدگی‌زا سنجیده می‌شود. بخش همسالان دارای یک نمره کل برای سنجش دل‌بستگی است و دارای سه خرده‌مقیاس اعتماد، ارتباط و بیگانگی از همسالان است. نمرات بالاتر حاکی از ایمنی بیشتر در روابط است. روش نمره‌گذاری به شکل لیکرت از ۱ همیشه درست تا ۵ تقریباً هیچ‌گاه است و بعضی گویه‌ها نیز به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. مقیاس همسال دارای ضرایب همسانی درونی ۰/۹۱، ۰/۸۷ و ۰/۷۲ برای خرده‌مقیاس‌های اعتماد، ارتباط و بیگانگی است. پایایی آن در روش آزمون مجدد به فاصله‌ی سه هفته بر روی یک نمونه‌ی ۲۷ نفری از آزمودنی‌های ۱۸ تا ۲۰ ساله برای دل‌بستگی به همسالان ۰/۸۶ گزارش شده است. این پرسشنامه دارای اعتبار همزمان بالایی است و ماده‌ها با مقیاس افسردگی و تنهایی همبستگی منفی دارند و با عزت نفس، رضایت از زندگی و ناامیدی کمتر رابطه‌ی مثبتی وجود دارد (برون، ۱۳۸۵). برون (۱۳۸۵) پایایی بخش دل‌بستگی به همسالان را ۸۴ درصد گزارش کرده است.

پرسشنامه سرمایه روانشناختی^۲ لوتانز: شامل ۲۴ سوال و ۴ خرده‌مقیاس امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی است که در هر مقیاس شش گویه وجود دارد. نمره‌گذاری این پرسشنامه براساس مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت از یک کاملاً مخالف تا شش کاملاً موافق است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده سرمایه روانشناختی نیرومندتر است. در پژوهش لوتانز و اولیو (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ و بازآزمون این پرسشنامه ۰/۹۷ و ۰/۸۰ به دست آمد. در ایران نیز آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۸۵ گزارش شده است (نریمانی و همکاران، ۱۳۹۳). پایایی و روایی آن نیز به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۷۵ به دست آمده است (بهادری خسروشاهی، هاشمی نصرت‌آباد و باباپور خیرالدین، ۱۳۹۵).

مقیاس تیپ شخصیتی D: این مقیاس دارای ۱۴ سوال است و توسط دنولت (۲۰۰۵) ساخته شده است. روش نمره‌گذاری به شکل لیکرت از صفر برای نادرست تا ۴ برای درست است. پایایی این مقیاس از طریق روش بازآزمایی ۰/۸۱ و پایایی آن براساس محاسبه‌ی آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شده است. روایی این مقیاس نیز در سطح مطلوبی قرار دارد به‌طوری‌که زیرمقیاس هیجان منفی با زیرمقیاس روان‌رنجوری مقیاس پنج عامل بزرگ همبستگی ۰/۷۴ دارد. روایی همزمان و افتراق این مقیاس در حد مطلوبی است و زیرمقیاس بازداری اجتماعی با برون‌گرایی ۰/۶۱- و سطح هوشیاری ۰/۴۰- رابطه منفی و با روان‌رنجوری ۰/۵۰ همبستگی مثبت دارد (دنولت، ۱۹۹۸). ذوالجناحی و وفایی (۱۳۸۳) همسانی درونی خرده‌مقیاس عاطفه منفی را ۰/۷۷ و همسانی درونی خرده‌مقیاس بازداری اجتماعی را ۰/۶۹ به‌دست آورده‌اند.

یافته‌ها

در جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش آورده شده است. همچنین شاخص‌های چولگی و کشیدگی در این جدول، نشان می‌دهد که متغیرهای پژوهش توزیع فاصله‌ی زیادی با توزیع نرمال ندارند.

¹ Armsden & Greenberg

² Psychological capital questionnaire

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	کمترین	بیشترین
عواطف منفی	۱۳/۱۷	۴/۹۹	۰/۳۲	-۰/۶۸	۳/۰۰	۲۶/۰۰
بازداری اجتماعی	۱۲/۷۱	۵/۲۳	۰/۵۵	-۰/۳۷	۵/۰۰	۲۶/۰۰
خودکارآمدی	۲۰/۲۷	۷/۴۹	۰/۳۶	-۱/۰۲	۶/۰۰	۳۶/۰۰
امیدواری	۲۳/۱۲	۸/۳۸	-۰/۲۲	-۱/۴۳	۶/۰۰	۳۶/۰۰
تاب آوری	۲۰/۷۰	۶/۹۴	-۰/۰۱	-۰/۸۷	۶/۰۰	۳۴/۰۰
خوش بینی	۱۹/۹۹	۶/۸۹	۰/۳۲	-۰/۷۸	۶/۰۰	۳۵/۰۰
اعتماد پدر	۲۵/۱۱	۸/۱۸	۰/۶۹	-۰/۰۳	۱۱/۰۰	۴۹/۰۰
ارتباط پدر	۲۵/۶۴	۷/۵۲	-۰/۱۰	-۰/۳۵	۱۰/۰۰	۴۵/۰۰
بیگانگی پدر	۱۶/۴۰	۳/۸۴	۰/۲۱	۰/۱۷	۸/۰۰	۳۰/۰۰
اعتماد مادر	۲۴/۷۱	۸/۵۹	۰/۲۰	-۰/۴۹	۱۰/۰۰	۴۸/۰۰
ارتباط مادر	۲۲/۷۲	۷/۱۴	-۰/۰۱	-۰/۲۸	۹/۰۰	۴۲/۰۰
بیگانگی مادر	۱۷/۱۴	۴/۴۲	-۰/۲۱	۰/۳۸	۶/۰۰	۲۸/۰۰
اعتماد همسالان	۲۳/۲۸	۸/۲۷	۰/۰۴	-۰/۹۸	۱۰/۰۰	۴۶/۰۰
ارتباط همسالان	۱۸/۵۸	۶/۵۸	۰/۱۴	-۰/۵۷	۸/۰۰	۴۰/۰۰
بیگانگی همسالان	۱۹/۴۰	۴/۸۶	۰/۱۲	۰/۸۳	۷/۰۰	۳۵/۰۰

با توجه به اینکه اساس مدل‌سازی معادلات ساختاری بر مبنای ماتریس وارینانس- کوواریانس یا همبستگی بین متغیرها است، لذا در جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش گزارش شده است. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد رابطه بین اعتماد پدر و ارتباط پدر در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱. عواطف منفی														
۲. بازداری اجتماعی	۰/۳۸۱**													
۳. خودکارآمدی	-۰/۳۱۶**	-۰/۲۴۹**												
۴. امیدواری	-۰/۵۱۹**	-۰/۵۳۲**	۰/۳۶۹**											
۵. تاب آوری	-۰/۵۳۳**	-۰/۴۵۴**	۰/۵۴۳**	۰/۶۶۸**										
۶. خوش بینی	-۰/۳۱۷**	-۰/۳۲۷**	۰/۴۳۵**	۰/۵۴۱**	۰/۵۴۹**									
۷. اعتماد پدر	-۰/۱۰۳	-۰/۱۰۲	-۰/۰۴۶	-۰/۰۶۲	-۰/۰۹۱	۱								
۸. ارتباط پدر	-۰/۰۴۵	-۰/۱۳۲	-۰/۰۸۱	-۰/۰۴۷	-۰/۰۱۶	-۰/۰۴۲	۱							
۹. بیگانگی پدر	۰/۰۰۳	-۰/۰۶۷	-۰/۰۵۹	-۰/۰۴۷	-۰/۰۲۶	-۰/۰۷۸	-۰/۰۳۷**	۱						
۱۰. اعتماد مادر	۰/۱۲۶	-۰/۰۷۳	-۰/۰۸۹	-۰/۰۰۱	-۰/۰۹۲	-۰/۰۰۱	-۰/۴۱۱**	-۰/۳۸۹**	۱					
۱۱. ارتباط مادر	۰/۰۵۴	-۰/۰۷۹	-۰/۰۷۳	-۰/۰۱۶	-۰/۰۶۲	-۰/۰۱۶	-۰/۳۲۴**	-۰/۳۲۶**	-۰/۸۲۲**	۱				
۱۲. بیگانگی مادر	-۰/۰۶۴	-۰/۱۰۴	-۰/۱۰۲	-۰/۰۴۳	-۰/۱۱۱	-۰/۰۵۸	-۰/۳۳۴**	-۰/۴۷۳**	-۰/۵۱۸**	-۰/۵۵۸**	۱			
۱۳. اعتماد همسالان	۰/۰۵۱	-۰/۱۳۱	-۰/۱۰۰	-۰/۰۹۲	-۰/۰۶۷	-۰/۱۰۶	-۰/۲۳۵**	-۰/۲۰۲**	-۰/۲۸۳**	-۰/۱۹۱**	-۰/۱۵۳**	۱		
۱۴. ارتباط همسالان	۰/۰۹۴	-۰/۱۱۱	-۰/۱۶۰**	-۰/۰۶۹	-۰/۱۰۱	-۰/۱۱۰	-۰/۱۳۳	-۰/۱۳۵	-۰/۲۳۲**	-۰/۱۹۳**	-۰/۱۹۳**	-۰/۰۹۲	۱	
۱۵. بیگانگی همسالان	-۰/۰۵۱	-۰/۰۱۲	-۰/۱۴۸**	-۰/۰۱۶	-۰/۰۸۳	-۰/۰۲۳	-۰/۲۶۴**	-۰/۲۹۱**	-۰/۲۶۸**	-۰/۲۰۹**	-۰/۱۵۳**	-۰/۳۲۷**	-۰/۱۹۳**	۱

P<۰/۰۱**

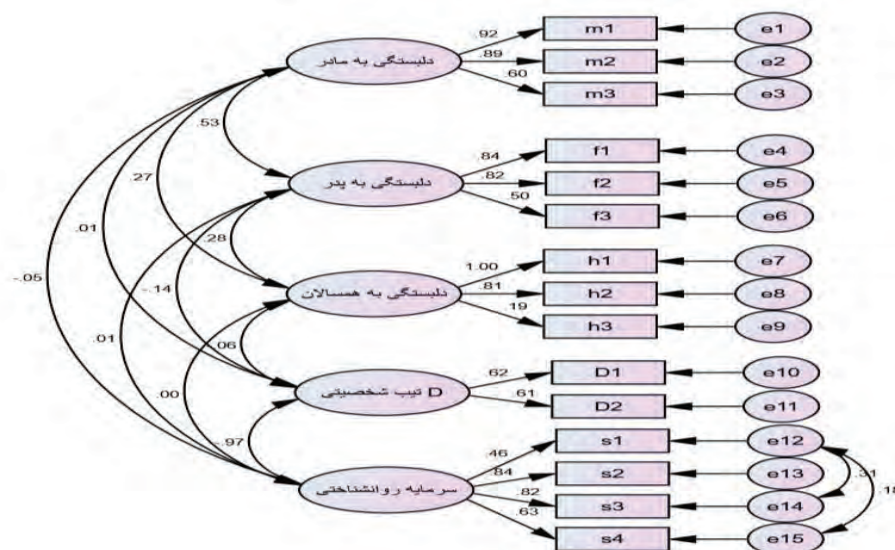
قبل از وارد شدن به مرحله آزمون فرضیات و مدل مفهومی پژوهش لازم است از صحت مدل‌های اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق اطمینان حاصل شود. بدین منظور متغیرهای تحقیق در قالب مدل اندازه‌گیری (شامل متغیرهای تیپ شخصیتی D، دل‌بستگی به پدر، دل‌بستگی به مادر، سرمایه روان‌شناختی و دل‌بستگی به همسالان) مورد بررسی قرار گرفت، مدل اندازه‌گیری نهفته پژوهش با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، معنی‌داری به همراه شاخص‌های برازندگی، مقدار t و شاخص‌های روایی و پایایی متغیرهای نهفته (سازه‌ها) در جدول زیر آمده‌اند.

جدول ۳: خلاصه اطلاعات مدل‌های اندازه‌گیری متغیرهای پنهان پژوهش

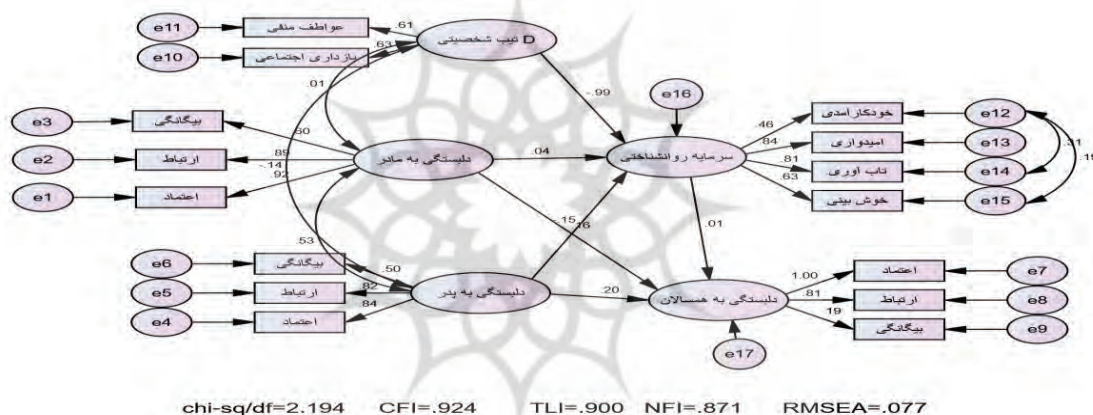
متغیر نهفته	نشانگر	ضریب استاندارد شده	خطای معیار	آماره T	p-value
دل‌بستگی به مادر	۱m	۰/۹۱۸			
	۲m	۰/۸۹۲	۰/۰۵۵	۱۴/۵۷۷	۰/۰۰۰
	۳m	۰/۵۹۷	۰/۰۳۷	۹/۱۲۸	۰/۰۰۰
دل‌بستگی به پدر	۱f	۰/۸۳۸			
	۲f	۰/۸۱۷	۰/۰۹۴	۹/۵۷۴	۰/۰۰۰
	۳f	۰/۵	۰/۰۴۲	۶/۵۸۱	۰/۰۰۰
دل‌بستگی به همسالان	۱h	۰/۹۹۹			
	۲h	۰/۸۱	۰/۰۳۳	۱۹/۴۲۶	۰/۰۰۰
	۳h	۰/۱۹۳	۰/۰۴۱	۲/۷۶۹	۰/۰۰۶
تیپ شخصیتی D	۱D	۰/۶۲۳			
	۲D	۰/۶۱۲	۰/۱۴۶	۷/۰۳۸	۰/۰۰۰
سرمایه روان‌شناختی	۱s	۰/۴۶۴			
	۲s	۰/۸۳۹	۰/۳۳۴	۶/۰۷۵	۰/۰۰۰
	۳s	۰/۸۱۶	۰/۲۳۸	۶/۸۴۴	۰/۰۰۰
	۴s	۰/۶۳۵	۰/۲۰۹	۶/۰۲۹	۰/۰۰۰

$$\chi^2/df = 2.21 \quad CFI = 0.923 \quad TLI = 0.898 \quad NFI = 0.871 \quad RMSEA = 0.078$$

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی دیده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیرهای پنهان پژوهش سازگاری دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است.

شکل ۱: مدل تاییدی متغیرهای پنهان پژوهش با نمایش بارهای عاملی استاندارد

chi-sq/df=2.194 CFI=.924 TLI=.900 NFI=.871 RMSEA=.077

شکل ۲: مدل ساختاری متغیرهای پنهان پژوهش همراه با ضرایب استاندارد شده مسیرها

همانطور که دیده می‌شود ۹۶/۶ درصد از متغیر سرمایه روانشناختی توسط دلبستگی به پدر و مادر و تیپ شخصیتی D و ۱۰ درصد از متغیر دلبستگی به همسالان توسط سه متغیر دلبستگی به پدر و مادر و سرمایه روانشناختی تبیین می‌شود. نتایج بررسی نشان از معنی‌دار بودن مسیر بین تیپ شخصیتی D و سرمایه روانشناختی در سطح اطمینان ۹۵ دارد، همچنین مسیر بین دلبستگی به پدر و دلبستگی به همسالان در سطح خطای ۵ درصد تایید می‌شود.

جدول ۴: ضرایب استاندارد و معناداری مسیرهای مدل ساختاری

مسیر	ضریب استاندارد	خطای معیار	آماره t	p-value
دل‌بستگی به مادر ← سرمایه روانشناختی	۰/۰۳۶	۰/۰۴۲	۰/۳۷۴	۰/۷۰۹
تیپ شخصیتی D ← سرمایه روانشناختی	-۰/۹۹۵	۰/۲۴۱	-۴/۵۷۱	۰/۰۰۰
سرمایه روانشناختی ← دل‌بستگی به پدر	-۰/۱۴۸	۰/۰۵۳	-۱/۴۰۲	۰/۱۶۱
دل‌بستگی به مادر ← دل‌بستگی به همسالان	۰/۱۶۵	۰/۰۹۳	۱/۸۵۹	۰/۰۶۳
دل‌بستگی به پدر ← دل‌بستگی به همسالان	۰/۱۹۷	۰/۱۱۲	۲/۱۱۶	۰/۰۳۴
سرمایه روانشناختی ← دل‌بستگی به همسالان	۰/۰۱۱	۰/۱۷۵	۰/۱۵۳	۰/۸۷۸

با توجه به جدول ۵، مشاهده می‌شود که متغیر دل‌بستگی به پدر بیشترین تاثیر را بر دل‌بستگی به همسالان دارد و پس از آن دل‌بستگی به مادر قرار دارد.

جدول ۵: اثر مستقیم، غیر مستقیم و جمع اثر متغیرها بر متغیر وابسته دل‌بستگی به همسالان

متغیر	تاثیر مستقیم	تاثیر غیر مستقیم	اثر کل
تیپ شخصیتی D	-	-۰/۰۱۱	-۰/۰۱۱
سرمایه روانشناختی	۰/۰۱۱	-	۰/۰۱۱
دل‌بستگی به مادر	۰/۱۶۵	۰/۰۰۰۳	۰/۱۶۵۳
دل‌بستگی به پدر	۰/۱۹۷	-۰/۰۰۱۶	۰/۱۹۵۴

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش همراستا با نتایج پژوهش‌های دیگر مبنی بر وجود رابطه میان سرمایه روانشناختی و حمایت ادراک شده خانوادگی و بهزیستی، احساسات مثبت نسبت به عملکرد تحصیلی (نولن و همکاران، ۲۰۱۸؛ کارمونا-هالتی و همکاران، ۲۰۱۸؛ داتور و والدز، ۲۰۱۶) است. به علاوه دل‌بستگی نایمن به والدین و همسالان با افزایش یافتن مشکلات رفتاری و عاطفی، افسردگی و اضطراب، کاهش کیفیت زندگی، کاهش حمایت ادراک شده و راهبردهای مقابله‌ای ناکارآمد (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۸؛ استیونسون و ویلیامز، ۲۰۱۴؛ ویلیامز و همکاران، ۲۰۱۶؛ مایکل و همکاران، ۲۰۱۱؛ ویلیامز و همکاران، ۲۰۰۸؛ بوث و ویلیامز، ۲۰۱۵) در ارتباط است.

جهت تبیین این نتیجه می‌توان گفت که دل‌بستگی ایمن با والدین، فراهم‌آورنده دیدی مثبت و پذیرا و ایجاد قواعد عاطفی و شناختی مثبت و واکنش‌های هیجانی و روابط بین فردی مثبت است. چنین دیدی فرد را جهت دارا بودن مفاهیمی مانند خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری آماده می‌سازد. چنین فردی به سبب محیط رشدی فراهم شده از جانب والدین طی رشد و مثبت و سازنده بودن این ارتباطات در پی بسط این ارتباط و دل‌بستگی ایمن با سایرین است. کودکی که به دوران نوجوانی رسیده است این دل‌بستگی را در همسالان خود می‌یابد و بنابر ویژگی‌های مثبتی مانند خوش‌بینی، تاب‌آوری، امید و خودکارآمدی توانایی ایجاد این دل‌بستگی ایمن را با همسالان نیز می‌یابد. مطابق با نتایج پژوهش، دل‌بستگی به پدر تاثیر بیشتری را بر دل‌بستگی به همسالان دارد. جهت تبیین این نتیجه می‌توان چنین گفت که این نتیجه می‌تواند به فرآیند تفرد برگردد که پدر در جدایی کودک از مادر نقشی اساسی و مهم دارد. پدر با فراهم آوردن شرایط مناسب زمینه را برای برقراری روابط اجتماعی و در راس آن روابط با همسالان فراهم می‌آورد. به علاوه تیپ شخصیتی D با ویژگی‌هایی چون عاطفه منفی و بازداری اجتماعی به عنوان عاملی با کم‌ترین

تاثیر در سرمایه روانشناختی به شمار می‌آید. چراکه این ویژگی‌ها به عنوان عاملی بازدارنده جهت ایجاد دلبستگی ایمن نسبت به والدین و همسالان و ایجاد سرمایه روانشناختی می‌شود. پیشنهاد می‌شود این پژوهش برای سایر افراد که در مراحل رشدی و موقعیتی متفاوتی قرار دارند مانند دانشجویان، افراد متاهل با و بدون فرزند، افرادی که دارای اختلالات روانشناختی و غیره انجام شود.

منابع

- ایل‌بیگی قلعه‌نی، رضا؛ ابوالقاسمی، رضا؛ ابوالقاسمی، عباس؛ رستمی، مریم (۱۳۹۳). نقش ابعاد شخصیتی HEXACO، تیپ شخصیتی D و هیجانانگاری در کیفیت زندگی افراد مبتلا به سرطان، *مجله دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه*، ۳(۲): ۱۰-۲۱.
- برون، سیما (۱۳۸۵). مقایسه دلبستگی (به پدر، مادر و همسال) و سازگاری فردی- اجتماعی در سنین مختلف نوجوانی (از اواخر کودکی تا اواسط نوجوانی) در دانش‌آموزان شهرستان اهواز. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- بشارت، محمدعلی (۱۳۸۴). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و هوش هیجانی. *فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی دانشگاه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء (س)*، ۱(۳و۲): ۱۳۱-۱۴۲.
- بهادری خسروشاهی، جعفر؛ هاشمی نصرت‌آزاد، تورج؛ باباپور خیرالدین، جلیل (۱۳۹۳). رابطه سرمایه روانشناختی با سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز. *مجله تخصصی پژوهش و سلامت مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقای سلامت گناباد*، ۳(۲): ۴۴-۵۴.
- ذوالجناحی، اهدا؛ گیلار وفایی، مریم (۱۳۸۳). شیوع تیپ D شخصیتی در جامعه دانشجویان و ارزیابی نیازهای زیستی- رفتاری شخصیت در مستعد بودن با بیماری کرونر قلبی. *دومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان*. دانشگاه تربیت مدرس.
- نیرمانی، محمد؛ شاه محمدزاده، یحیی، امیدوار، عظیم؛ امیدوار، خسرو (۱۳۹۳). مقایسه سرمایه روانشناختی و سبک‌های عاطفی در بین دانش‌آموزان پسر با و بدون ناتوانی یادگیری، *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۴(۱): ۱۱۸-۱۰۰.

- Allen, J. P., & Antonishak, J. (2008). Adolescent peer influences. *Understanding peer influence in children and adolescents*, 141-160.
- Armon, G. (2014). Type D personality and job burnout: The moderating role of physical activity. *Personality and Individual Differences*, 58, 112-115.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 16(5), 427-454.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bretherton, I., Munholland, K. A., Cassidy, J., & Shaver, P. R. (2008). Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications.
- Carmona-Halty, M., Salanova, M., Llorens, S., & Schaufeli, W. B. (2018). How Psychological Capital Mediates Between Study-Related Positive Emotions and Academic Performance. *Journal of Happiness Studies*, 1-13.
- Cole, K. (2002). Well-being, psychological capital, and unemployment. *Journal of Health psychology*, 33(3), 122-139.
- Datu, J. A. D., & Valdez, J. P. M. (2016). Psychological capital predicts academic engagement and well-being in Filipino high school students. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 25(3), 399-405.
- Datu, J. A. D., Valdez, J. P. M., & King, R. B. (2016). The successful life of gritty students: Grit leads to optimal educational and well-being outcomes in a collectivist context. In *The psychology of Asian learners* (pp. 503-516). Springer, Singapore.
- Denollet, J. (2005). DS14: standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and Type D personality. *Psychosomatic medicine*, 67(1), 89-97.
- Dowlhahnahi, E.; Gillar Wafaie, M. (2004). The prevalence of personality type D in the student community and the assessment of personality-behavioral needs in being susceptible to coronary heart disease. Second Student Mental Health Seminar. Tarbiat Modares University. (Persian)
- Hansch, J. A. (2010). Effects of Parental Divorce on Uncertainty Following Initial Communication with a Potential Romantic Partner.

- Ilbeigy Ghale Nei, R., Abolghasemi, A., Rostami, M. (2014). Role of HEXACO personality dimensions, D personality type and emotion in the quality of people suffering from cancer. *Journal of Torbat Heydariyeh University of medical sciences*, 2(3): 10-21. (Persian)
- Laible, D. (2007). Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality and Individual Differences*, 43(5), 1185-1197.
- Laible, D. J., Carlo, G., & Roesch, S. C. (2004). Pathways to self-esteem in late adolescence: The role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviours. *Journal of adolescence*, 27(6), 703-716.
- Lei, L., & Wu, Y. (2007). Adolescents' paternal attachment and Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 633-639.
- Liao, R. X., & Liu, Y. H. (2016). The impact of structural empowerment and psychological capital on competence among Chinese baccalaureate nursing students: A questionnaire survey. *Nurse education today*, 36, 31-36.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2015). *Psychological capital and beyond*. Oxford University Press, USA.
- Magoon, M. E., & Ingersoll, G. M. (2006). Parental modeling, attachment, and supervision as moderators of adolescent gambling. *Journal of Gambling Studies*, 22(1), 1-22.
- Markiewicz, D., Lawford, H., Doyle, A. B., & Haggart, N. (2006). Developmental differences in adolescents' and young adults' use of mothers, fathers, best friends, and romantic partners to fulfill attachment needs. *Journal of youth and adolescence*, 35(1), 121-134.
- McElhaney, K. B., Immele, A., Smith, F. D., & Allen, J. P. (2006). Attachment organization as a moderator of the link between friendship quality and adolescent delinquency. *Attachment & human development*, 8(01), 33-46.
- Michal, M., Wiltink, J., Grande, G., Beutel, M. E., & Brähler, E. (2011). Type D personality is independently associated with major psychosocial stressors and increased health care utilization in the general population. *Journal of affective disorders*, 134(1-3), 396-403.
- Newman, A., Nielsen, I., Smyth, R., & Hirst, G. (2018). Mediating role of Psychological capital in the relationship between social support and wellbeing of refugees. *International Migration*, 56(2), 117-132.
- Newman, A., Nielsen, I., Smyth, R., Hirst, G., & Kennedy, S. (2018). The effects of diversity climate on the work attitudes of refugee employees: The mediating role of psychological capital and moderating role of ethnic identity. *Journal of Vocational Behavior*, 105, 147-158.
- Nickerson, A. B., & Nagle, R. J. (2005). Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence. *The journal of early adolescence*, 25(2), 223-249.
- Oldfield, J., Humphrey, N., & Hebron, J. (2016). The role of parental and peer attachment relationships and school connectedness in predicting adolescent mental health outcomes. *Child and Adolescent Mental Health*, 21(1), 21-29.
- Schneider, L. A., King, D. L., & Delfabbro, P. H. (2017). Family factors in adolescent problematic Internet gaming: a systematic review. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(3), 321-333.
- Siu, O. L., Bakker, A. B., & Jiang, X. (2014). Psychological capital among university students: Relationships with study engagement and intrinsic motivation. *Journal of Happiness Studies*, 15(4), 979-994.
- Smith, M. A., Thompson, A., Hall, L. J., Allen, S. F., & Wetherell, M. A. (2018). The physical and psychological health benefits of positive emotional writing: Investigating the moderating role of Type D (distressed) personality. *British journal of health psychology*.
- Stevenson, C., & Williams, L. (2014). Type D personality, quality of life and physical symptoms in the general population: A dimensional analysis. *Psychology & health*, 29(3), 365-373.
- Svansdottir, E., van den Broek, K. C., Karlsson, H. D., Olason, D. T., Thorgilsson, H., & Denollet, J. (2013). The distressed (Type D) and Five-Factor Models of personality in young, healthy adults and their association with emotional inhibition and distress. *Personality and individual differences*, 55(2), 123-128.
- Vanno, V., Kaemkate, W., & Wongwanich, S. (2014). Relationships between academic performance, perceived group psychological capital, and positive psychological capital of Thai undergraduate students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3226-3230.
- Wang, Y., Chang, Y., Fu, J., & Wang, L. (2012). Work-family conflict and burnout among Chinese female nurses: the mediating effect of psychological capital. *BMC public health*, 12(1), 915.
- Williams, L., Abbott, C., & Kerr, R. (2016). Health behaviour mediates the relationship between Type D personality and subjective health in the general population. *Journal of health psychology*, 21(10), 2148-2155.
- Williams, L., O'Connor, R. C., Howard, S., Hughes, B. M., Johnston, D. W., Hay, J. L., ... & Grealy, M. A. (2008). Type-D personality mechanisms of effect: the role of health-related behavior and social support. *Journal of psychosomatic research*, 64(1), 63-69.
- Wu, C. S. T., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H., & Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC pediatrics*, 16(1), 130.

- Yang, X., Zhu, L., Chen, Q., Song, P., & Wang, Z. (2016). Parent marital conflict and Internet addiction among Chinese college students: The mediating role of father-child, mother-child, and peer attachment. *Computers in Human Behavior*, *59*, 221-229.
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H., & Ko, C. H. (2007). Family factors of internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, *10*(3), 323-329.
- You, J. W. (2016). The relationship among college students' psychological capital, learning empowerment, and engagement. *Learning and Individual Differences*, *49*, 17-24.
- Zeifman, D., & Hazan, C. (2008). Pair bonds as attachments: Reevaluating the evidence.

